

АМЕРИКАНСЬКИЙ ФУТБОЛЬНИЙ ЖАРГОН У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

Жаргон американського футболу становить окремих пласт спортивної лексики, який активно функціонує в англomовному медіадискурсі, професійному спілкуванні спортсменів, тренерів, коментаторів і вболівальників. Він формується під впливом специфіки гри, високої динамічності спортивних подій та прагнення до мовної економії й експресивності. Значна частина таких одиниць характеризується образністю, емоційною насиченістю та тісним зв'язком із культурним контекстом американського спорту.

Жаргонізми американського футболу виникають унаслідок різних словотвірних процесів. Найпродуктивнішими серед них є словоскладання, скорочення, афіксація та телескопія. Особливо поширеними є складні слова й композити, наприклад *touchdown*, *quarterback*, *linebacker*, *playmaker*, *trash-talk* тощо. Такі одиниці поєднують у собі інформативність і лаконічність, що є важливим для швидкого спортивного коментування. Крім того, у спортивному жаргоні активно функціонують аббревіації та усичення, які спрощують професійну комунікацію та роблять її більш динамічною.

Семантика жаргону американського футболу характеризується високим рівнем метафоризації. Багато одиниць виникають шляхом перенесення значення на основі асоціацій із військовою сферою, боротьбою, фізичним протистоянням або просторовим рухом. Наприклад, лексеми *blitz*, *bomb*, *shotgun* мають військове походження, однак у спортивному дискурсі набувають спеціалізованого значення. Значна кількість жаргонізмів також відображає оцінність та емоційне ставлення мовців до ігрової ситуації, що посилює експресивність спортивного мовлення.

Важливою рисою жаргону американського футболу є його контекстуальна залежність. Значення багатьох одиниць може бути зрозумілим лише в межах спортивного дискурсу, що створює труднощі під час перекладу українською мовою. Перекладачеві необхідно враховувати не лише буквальне значення лексеми, а й її функціонально-стилістичне навантаження, прагматичний ефект та культурні асоціації. Саме тому переклад жаргону американського футболу часто потребує застосування описового перекладу, калькування, адаптації або пошуку функціональних відповідників.

Переклад спортивного жаргону є одним із найскладніших аспектів спортивного перекладознавства, оскільки такі мовні одиниці поєднують у собі не лише номінативну, а й експресивну, оцінну та культурно марковану функції [1]. Спортивний жаргон формується всередині певної професійної або фанатської спільноти, тому його значення часто є зрозумілим лише носіям відповідного культурного й спортивного контексту. Це особливо помітно у випадку американського футболу, де значна частина жаргонізмів тісно пов'язана зі специфічними правилами гри, тактичними схемами та історією розвитку цього виду спорту у США.

Однією з основних труднощів перекладу жаргону американського футболу українською мовою є відсутність усталених відповідників. На відміну від футболу, баскетболу чи боксу, американський футбол не набув широкої популярності в Україні, тому значна частина термінології та жаргонної лексики залишається маловідомою для українського реципієнта. Унаслідок цього перекладач часто стикається з необхідністю самостійного добору відповідників або створення описових конструкцій, які б передавали зміст оригінальної одиниці.

Додаткові труднощі виникають через високу метафоричність спортивного жаргону американського футболу. Багато лексем мають переносне значення та базуються на культурних асоціаціях, зрозумілих переважно американській аудиторії. Наприклад, одиниці військового походження або сленгові назви ігрових ситуацій можуть втрачати свою експресивність у буквальному перекладі. У таких випадках перекладачеві необхідно знаходити баланс між точністю передачі змісту та збереженням емоційно-стилістичного ефекту.

Ще однією проблемою є структурна специфіка англomовного спортивного жаргону. Для нього характерна велика кількість композитів, скорочень та телескопізмів, які важко відтворити засобами української мови без втрати лаконічності. Англійська мова дозволяє компактно поєднувати кілька компонентів в одній лексичній одиниці, тоді як український переклад нерідко потребує розгорнутого пояснення. Це ускладнює збереження темпу та динаміки спортивного коментування.

У процесі перекладу спортивного жаргону найчастіше застосовуються такі перекладацькі прийоми, як калькування, транскодування, описовий переклад, функціональна заміна та адаптація. Вибір способу перекладу залежить від ступеня зрозумілості жаргонізму для цільової аудиторії, його семантичної структури та прагматичної функції в тексті. Таким чином, переклад жаргону американського футболу потребує не лише високого рівня мовної компетенції, а й глибокого знання спортивного дискурсу та культурного контексту США.

Розглянемо декілька популярних футбольних жаргонізмів. Одразу потрібно зазначити, що, фактично, всі вони перекладаються шляхом транслітерації або транскрибування, оскільки використовуються обмеженим колом людей, які займаються цим видом спорту і розуміють значення таких жаргонізмів. Однак, ми спробуємо підібрати переклад, який відповідає як лексичному значенню жаргонізму, так і соціокультурному аспекту його вживання.

Blitz — блиц-атака / масований прорив захисту. У американському футболі цей термін позначає тактичний прийом, за якого декілька гравців захисту одночасно атакують квотербека суперника з метою зірвати розіграш. Лексема має військове походження та походить від слова *blitzkrieg*. Під час перекладу доцільним є використання калькування «бліц-атака», оскільки воно частково зберігає метафоричність і динамічність оригіналу. Водночас для українського реципієнта часто потрібне додаткове пояснення через низьку популярність американського футболу.

Hail Mary — «передача навмання» / «відчайдушний пас». Термін означає дуже довгий пас наприкінці матчу, який виконується майже без шансів на успіх. Буквальний переклад не буде зрозумілим українському читачеві, тому доцільніше використовувати описовий переклад — «відчайдушний пас». У цьому випадку перекладач жертвує культурною конотацією заради зрозумілості.

Pick-six — перехоплення з тачдауном. Це ситуація, коли гравець захисту перехоплює пас і одразу заносить м'яч у залікову зону, заробляючи шість очок. Жаргонізм утворений шляхом словоскладання та містить числівник, який указує на кількість очок. Український переклад потребує описової конструкції, оскільки компактний англійський композит не має природного відповідника в українській мові.

Trash-talk — словесні провокації / «психологічний тиск». Термін означає агресивні або провокативні висловлювання між гравцями під час матчу. Це складне слово, утворене шляхом словоскладання. Під час перекладу може використовуватися як калька («треш-ток»), так і адаптований варіант — «словесні провокації». Другий спосіб є зрозумілішим для широкої аудиторії, хоча частково втрачає розмовно-жаргонний характер оригіналу. *Shotgun formation* — формація «шотган» / розстановка з віддаленим квотербеком. Це ігрова схема, у якій квотербек розташовується далі від центру перед початком розіграшу. Назва базується на метафорі рушниці (*shotgun*), що асоціюється з широким «розсіюванням» атаки. У перекладі часто використовується транскодування — «шотган-формація», однак без пояснення такий варіант може бути незрозумілим українському читачеві.

Sack — сек / захоплення квотербека. Термін означає ситуацію, коли гравця з м'ячем зупиняють позаду лінії розіграшу. Англійська лексема є короткою та експресивною, тому в українських спортивних текстах часто використовується транслітерований варіант «сек». Водночас для нефахової аудиторії необхідне пояснення значення цього терміна.

Red zone — червона зона. Це ділянка поля перед заліковою зоною суперника, де команда має високі шанси набрати очки. Переклад здійснюється шляхом калькування, що дозволяє повністю зберегти структуру й семантику оригіналу. Такий варіант є одним із найуспішніших прикладів перекладу спортивного жаргону, оскільки він є зрозумілим і лаконічним.

Blindside hit — удар із «сліпої зони». Термін позначає силовий прийом, здійснений поза полем зору гравця. Жаргонізм базується на просторовій метафорі та створює високий рівень експресивності. Український переклад передає основне значення за допомогою калькування й уточнення. Однак повністю відтворити динамічність англійського композита досить складно через відмінності словотвірних систем англійської та української мов.

Pocket presence — уміння діяти в «конверті». Термін позначає здатність квотербека впевнено рухатися в межах так званої *pocket* — захисного простору, створеного лінією нападу. Жаргонізм має метафоричний характер, оскільки слово *pocket* у буквальному значенні означає «кишеня». В українському перекладі часто використовується варіант «конверт», який уже частково закріпився в спортивному дискурсі. Однак словосполучення *pocket presence* потребує описового перекладу, адже буквальний варіант «присутність у кишені» звучить неприродно українською мовою. Тому перекладач змушений адаптувати конструкцію відповідно до норм цільової мови.

Sunday warrior — «недільний боєць» / гравець-аматор. Цей жаргонізм використовується для позначення людини, яка грає в американський футбол на аматорському рівні або бере участь у матчах лише епізодично. Лексема має виразну метафоричність, оскільки слово *warrior* створює асоціацію з воїном або бійцем. Буквальне калькування — «недільний боєць» — частково зберігає образність

оригіналу, однак може бути недостатньо зрозумілим без контексту. У цьому випадку перекладач може поєднувати калькування з поясненням для точнішої передачі семантики жаргонізму.

Завдяки популярності американського футболу в США, термінологія та жаргонізми даного виду спорту активно використовуються в побуті та повсякденному житті американців. В даному випадку перекладач повинен вміло підібрати еквівалент, або, частіше, вдатися до описового перекладу, щоб реципієнт чітко зрозумів значення вислову, не розуміючи правил і тонкощів американського футболу. Розглянемо декілька прикладів:

The manager decided to throw a Hail Mary and completely change the company strategy.
— Керівник вирішив піти ва-банк і повністю змінити стратегію компанії.

У цьому випадку жаргонізм *Hail Mary* вживається поза спортивним дискурсом у значенні «ризикований або відчайдушний крок із мінімальними шансами на успіх». Під час перекладу недоцільно використовувати буквальний варіант, оскільки український читач може не зрозуміти культурну алюзію. Найефективнішим є функціональний переклад або адаптація, які передають прагматичний ефект висловлювання.

After losing two major clients, the company was really on the blitz trying to save its reputation. — Після втрати двох великих клієнтів компанія кинула всі сили на порятунок своєї репутації.

Жаргонізм *blitz* у повсякденному мовленні означає інтенсивну, швидку й масовану діяльність. У такому контексті слово вже частково втрачає безпосередній зв'язок зі спортом і набуває ширшого переносного значення. Для перекладу доцільно використовувати описові конструкції, які передають динамічність та інтенсивність дії.

The interviewer blindsided him with an unexpected question about his previous job. — Інтерв'юер застав його зненацька несподіваним запитанням про попередню роботу.

Дієслово *to blindside* походить із жаргону американського футболу й первинно означає атаку поза полем зору гравця. У сучасному повсякденному мовленні ця одиниця часто використовується метафорично у значенні «застати зненацька» або «неочікувано шокувати». У перекладі важливо передати саме переносне значення, а не спортивну термінологію, оскільки в неспортивному контексті головною є емоційна та прагматична функція висловлювання.

The politician kept punting on the healthcare issue instead of making a clear decision. — Політик постійно уникав вирішення питання охорони здоров'я замість того, щоб ухвалити чітке рішення.

Дієслово *to punt* походить з американського футболу, де означає удар по м'ячу з метою віддати володіння супернику та виграти територію. У повсякденному мовленні цей жаргонізм набув переносного значення — «відкладати рішення», «уникати відповідальності» або «перекладати проблему на потім». Під час перекладу важливо орієнтуватися не на буквальне спортивне значення, а на прагматичний зміст висловлювання. У таких випадках найефективнішими є функціональна заміна та контекстуальна адаптація.

Отже, жаргон американського футболу є важливою складовою англомовного спортивного дискурсу та характеризується високим рівнем експресивності, метафоричності й структурної різноманітності. Аналіз досліджуваних одиниць засвідчив, що спортивний жаргон формується переважно шляхом словоскладання,

метафоризації, скорочення та семантичного переосмислення загальноживаної лексики. Значна частина жаргонізмів відображає специфіку гри, тактичні особливості та культурні реалії американського спортивного середовища.

У процесі перекладу жаргону американського футболу українською мовою виникають численні труднощі, пов'язані з відсутністю усталених відповідників, низькою популярністю цього виду спорту в Україні та значною культурною маркованістю багатьох одиниць. Це зумовлює необхідність використання різних перекладацьких трансформацій, серед яких найпродуктивнішими є калькування, транскодування, описовий переклад і функціональна адаптація.

Проведений аналіз прикладів показав, що перекладачеві часто доводиться шукати компроміс між точністю передачі змісту, збереженням експресивності жаргонізму та зрозумілістю для українського реципієнта. Особливо складними для перекладу є метафоричні композити та культурно специфічні одиниці, семантика яких тісно пов'язана з американським спортивним контекстом. Таким чином, адекватний переклад жаргону американського футболу потребує не лише мовної компетенції, а й глибокого розуміння спортивного дискурсу та особливостей функціонування спортивної субкультури.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитрошкін Д.Е., Купчишина Ю.А. Прагматичний потенціал спортивного жаргону у сучасній соціальній структурі мови (на матеріалі американського спортивного медіадискурсу). *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2023. Вип 27. Том 2. С. 160–165.
2. Lighter J.E. Introduction // *Historical Dictionary of American Slang*. Volume 1. A-G. New York: Random House, 1994. LVIII p.
3. Sports Slang. веб-сайт. URL: <https://slang.net/terms/sports>(датазвернення: 18.05.2026)
4. Thorne T. *Dictionary of Contemporary Slang*. Third Edition. London: A&C Black Publishers Ltd., 2007. 494 p.